

Тетяна Бурова

д.е.н., професор, завідувач кафедри обліку та оподаткування
Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського

Анастасія Сіра

слухач магістерської програми
Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського

МОНІТОРИНГ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В СФЕРІ АУДИТУ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Перехід промислових підприємств до ринкових форм господарювання супроводжується активним використанням природних ресурсів, значної кількості відходів, забруднення навколишнього середовища.

Згідно з Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища» екологічно небезпечні діючі підприємства, комплекси повинні підлягати екологічній експертизі [1]. Екологічну експертизу, згідно з діючими нормативними документами про охорону навколишнього середовища, проходять тільки проекти на будівництво і реконструкцію об'єктів.

Однак при здійсненні господарської діяльності, наприклад, підприємств харчової промисловості в Україні (м'ясокомбінати, молокозаводи, спиртозаводи, птахофабрики, цукрозаводи та інші), які становлять підвищену екологічну небезпеку, можуть виникати непередбачені ситуації, що значним чином впливають на екологічну ситуацію в регіоні. Тому доцільно законодавчо закріпити проведення обов'язкового екологічного аудиту для підприємств, які не тільки проходять екологічну експертизу, а й ті, що здійснюють забруднення навколишнього середовища.

На жаль, в новому Законі України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність», який вводиться в дію з 01.10.2018 року, не враховано дані питання [2]. Вважаємо, що екологічний аудит як вид аудиту в сучасних ринкових умовах розвитку суб'єктів підприємницької діяльності є дуже актуальним.

Екологічний аудит – це незалежний процес оцінювання об'єкта, що включає документальне оформлення заходів про охорону навколишнього природного середовища в процесі господарської та іншої діяльності з метою забезпечення дотримання діючого законодавства України.

Аналіз різноманітних визначень екологічного аудиту здійснювався вітчизняними та закордонними вченими-економістами, такими як І.А. Бланк, Ф.Ф. Бутинець, С.Ф. Голов, П.Н. Майданевич, О.А. Петрик, В.В. Савченко, М.Ф. Огійчук, М.М. Коцупатрий та інші. В наукових розробках вказаних вчених описані теоретичний та методологічний базис формування моніторингових систем у механізмі управління підприємством. Водночас низка важливих питань, пов'язаних з методичними підходами, механізмами, процедурами та організаційно-економічними відносинами у процесі моніторингу діяльності підприємств в сфері аудиту навколишнього середовища потребує поглиблених досліджень.

Метою наукової статті є загальна характеристика принципів, підвидів екологічного аудиту, коло його користувачів та послідовність проведення.

Проаналізувавши поняття екоаудит та його завдання, принципи проведення аудиту фінансової звітності, на нашу думку, контролер впродовж екологічного аудиту повинен дотримуватися основних принципів: незалежність, законність, наукова обґрунтованість, об'єктивність, документованість, достовірність, конфіденційність, відповідальність.

Як і аудит фінансової, податкової звітності екологічний аудит може бути:

а) добровільним – на замовлення підприємств чи обов'язковим – на замовлення державних органів влади щодо конкретних об'єктів, які становлять підвищену екологічну небезпеку;

б) внутрішнім (проводиться робітниками підприємства для власних потреб) і зовнішній (аудиторськими фірмами на замовлення інших зацікавлених суб'єктів – органи виконавчої влади, державної податкової служби, банки, інвестори та інші).

Таким чином, коло користувачів екологічного аудиту може бути: органи місцевого самоврядування управління екології та природних ресурсів, власники та керівництво підприємства, кредитори та інвестори, населення регіону та інші.

До основних методичних прийомів при проведенні аудиту активів підприємства можна віднести інвентаризацію, нагляд, дослідження документів, арифметичну, нормативну, взаємну перевірку, опитування, оцінку, лабораторний аналіз, моделювання, економічні розрахунки та аналіз, експертизу, камеральну перевірку фінансової і статистичної звітності.

Основними аудиторськими процедурами при проведенні екологічного аудиту є інспектування інформації про екологічні аспекти виробничої діяльності об'єкта дослідження, аналіз даних бухгалтерських документів, сертифікатів, нагляд за ходом інвентаризації активів, а також самостійне її проведення та інших контрольних процедур, аналіз зберігання і використання біологічних та інших активів, запит до робітників підприємства, контролюючим органам.

Аналіз діяльності окремих підприємств промисловості показує, що можна рекомендувати наступні етапи проведення екологічного аудиту.

Збір повної інформації про екологічні аспекти об'єкта дослідження на основі процесу ознайомлення з його діяльністю.

Встановлення відповідності об'єктів аудиту вимогам діючого законодавства про охорону навколишнього середовища.

Розробка загального плану та програми аудиту згідно Міжнародних стандартів контролю якості, аудиту огляду, іншого надання впевненості та аудиторських послуг (МСА 300).

Встановлення відповідності нарахування і сплати зборів на забруднення навколишнього середовища, дотримання лімітів використання природних ресурсів, наявність дозвільних документів (ліцензій, сертифікатів тощо).

Так згідно Інструкції «Про порядок розрахунку та сплати збору за забруднення навколишнього природного середовища» та інших нормативних документів України встановлені нормативи зборів та методики розрахунків ставок за забруднення навколишнього середовища [3]. Наприклад, сума збору, який справляється за відходи у водні об'єкти (Пс), обчислюється на підставі затверджених лімітів, виходячи з фактичних обсягів скидів, нормативів збору та коригувального коефіцієнта і визначається за формулою:

$$i_{\text{п}} = \sum (i_{\text{в}}^{\text{с}} \times i_{\text{а}}^{\text{с}} + \hat{E}i \times i_{\text{р}}^{\text{с}} \times i_{\text{а}}^{\text{с}}) \times \hat{E}\delta_{\text{а}} \quad (1)$$

де $M_{\text{лі}}$ – обсяг скиду i -тої забруднюючої речовини в межах ліміту в тоннах (т);

$M_{\text{пі}}$ – обсяг понадлімітного скиду (різниця між обсягом фактичного скиду і ліміту) i -тої забруднюючої речовини, у тоннах (т);

$N_{\text{бі}}$ – норматив збору за тонну i -тої забруднюючої речовини (грн/т);

$K_{\text{рб}}$ – регіональний (басейновий) коригувальний коефіцієнт, який враховує територіальні екологічні особливості, а також еколого-економічні умови функціонування водного господарства;

$K_{\text{п}}$ – коефіцієнт кратності збору за понадлімітні скиди забруднюючих речовин.

Оцінка організації бухгалтерського обліку витрат на природоохоронні цілі.

Практика ведення фінансового обліку на підприємствах показує, що окремо не ведеться облік природоохоронних витрат, що значно ускладнює проведення перевірки їх розміру та економічного аналізу впливу на фінансовий стан підприємства. Для удосконалення обліку витрат на забруднення навколишнього середовища нами пропонується виділити окремі субрахунки класу 8 та 9 Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу і зобов'язань [4].

Розрахунок загальної ефективності витрат природоохоронних заходів (приріст розміру прибутку або зниження собівартості продукції) на рівні окремих галузей виробничої та

невиробничої сфери, виявлення резервів, скорочення витрат на очистку забрудненості води, атмосферного повітря, скорочення рівня шуму, споживання електричної енергії та природного газу до нормативних вимог.

Перевірка ефективності системи внутрішнього контролю на предмет виявлення порушень законодавства про охорону навколишнього середовища.

Проведене дослідження дає підстави до наступних висновків:

– підприємства промисловості в Україні відносяться до складу підприємств з підвищеною екологічною безпекою. Тому доцільно запровадити здійснення обов'язкового екологічного аудиту разом із аудитом фінансової звітності на підприємствах особливо харчової промисловості;

– проведений аналіз поняття екологічного аудиту та його завдань показав про необхідність використання принципів: незалежність, законність, наукова обґрунтованість, об'єктивність, документованість, достовірність, конфіденційність, відповідальність;

– для виявлення можливих порушень аудитор повинен знати велику кількість інструкцій, методик розрахунку відшкодування збитків, правильність розрахунку зборів та терміни сплати, особливості розподілу коштів між рівнями господарювання;

– запропоновано виділити для обліку поточних витрат на природоохоронні заходи окремі рахунки (або субрахунки) класу 8 та 9 Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу і зобов'язань.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25.06.91 №1264-ХІІ зі змінами і доповненнями [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної ради України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws>.

2. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21.12.2017 № 2258-VIII [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної ради України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws>.

3. Інструкція «Про порядок розрахунку та сплати збору за забруднення навколишнього природного середовища», затверджена наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища № 383/587 від 07.10.2004р. сайт Верховної ради України. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua>.

4. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджений МФУ від 30.11.1999 р. № 291 зі змінами і доповненнями [Електронний ресурс]: сайт Верховної ради України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>

Андрій Бутов

к. е. н., доцент

Тернопільський національний економічний університет

ВИКОРИСТАННЯ ПРИНЦИПІВ ЛОГІСТИКИ ДЛЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ ПОТОКАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Управління доходами і витратами у виробничій, торговельній та інших сферах господарської діяльності здійснювалося людиною, починаючи з самих ранніх періодів розвитку суспільних економічних систем. Разом з розвитком виробництва товарів, продуктів, формувалися і механізми їх просування від виробника до споживача, які сьогодні називаються логістичними шляхами просування товару на ринок. Новизна сучасної логістичної концепції полягає у зміні пріоритетів серед різних видів виробничо-господарської діяльності на користь підвищення ролі та значущості логістичного супроводу механізму управління матеріально-фінансовими потоками з метою забезпечення ефективності реалізації всієї логістичної тріади: логістики забезпечення виробничими